

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. І. ФРАНКА

На правах рукопису

СЛАВ"ІК

Ростислав Анатолійович

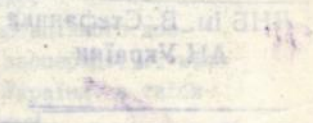
КООПЕРАТИВНА ВЛАСНІСТЬ В АПК І ОСНОВНІ ФОРМИ
ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

08.00.01 – політична економія

Автореферат

дисертації на здобуття вченого ступеня
кандидата економічних наук

Львів - 1993

Дисертаційна робота виконана на кафедрі економічної теорії Львівського державного університету ім. І. Франка

- Науковий керівник - доктор економічних наук професор МАРТИНИК С.Г.
- Офіційні опоненти: - доктор економічних наук, професор ПАНЧЕНКО М.П.
- кандидат економічних наук, заступник представника Президента у Тернопільській області ТРУБИЧ С.В.
- Ведуча організація - Львівська Академія ветеринарної медицини.

Захист відбудеться "28" квітня 1993 р. о 15 год. на засіданні спеціалізованої ради по економічній теорії Д.СВ.26.01 у Львівському державному університеті ім. І. Франка за адресою: 290602, Львів, вул. Університетська, 1, ауд. 314.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Львівського державного університету ім. І. Франка, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розісланий "26" березня 1993 року

Вчений секретар
спеціалізованої ради
кандидат економічних наук,
доцент

С. М. Панчишин

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

I.1. Актуальність дослідження. Аграрна реформа на Україні передбачає ліквідацію монополії державної власності на землю та інші засоби виробництва, передачу їх безпосереднім виробникам і забезпечення необхідних умов як для індивідуального ведення господарства селянами, так і для їх участі в різних формах сільськогосподарської кооперації.

За останні чотири десятиліття було декілька спроб вдосконалення аграрних відносин: на початку 50-х років, в середині 60-х та на початку 80-х / у зв'язку з прийняттям Продовольчої програми/.

Усі ці заходи були спрямовані лише на вдосконалення існуючих у сільському господарстві виробничих відносин і не зачіпали при цьому їх основи - відносин власності. Між тим без докорінних змін у відносинах земельної власності, формах господарювання домогтися кардинальних змін в аграрному секторі економіки неможливо.

Важливим засобом при реформуванні виробничих відносин в аграрному секторі повинна стати кооперація. Якщо на початку ХХ-го століття сільськогосподарська кооперація захищала селян від засилья приватного капіталу, то сьогодні вона повинна протистояти державній монополії.

У процесі створення недержавних структур в аграрній економіці не залишаться незмінними і підприємства державного сектору. Втративши своє монополієне становище у сільському господарстві, вони поступово будуть трансформуватись в акціонерні товариства й інші фірми. Державні підприємства, функціонуючи поряд з селянськими господарствами, артілями і кооперативами, неминуче втягуються у ринкові відносини, оскільки на практиці ізолювати всі ці види підприємств неможливо. Як наслідок, усі вони будуть пристосовані до ринкових регуляторів, і централізоване управління може бути переведене з адміністративних методів на економічні. За цих умов сільськогосподарська кооперація стане дійовою підмогою переходу до ринкового механізму в аграрному секторі економіки.

В умовах відродження сільськогосподарської кооперації важливо з самого початку правильно з'ясувати її суть, завдання і принципи організації, накреслити перспективи розвитку.

I.2. Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є аналіз стану сільськогосподарської кооперації, її місця у процесі розвитку сільського господарства України, а також найбільш доцільних форм реалізації в ході реформи.

Мета дослідження зумовила вирішення таких завдань, як: чітке визначення соціально-економічного змісту сільськогосподарської кооперації, основних напрямів її розвитку на Україні й за рубежом, а також дослідження особливостей функціонування фермерських господарств у системі кооперації; аналіз стану і тенденцій розвитку сільськогосподарської кооперації на сучасному етапі та найбільш раціональних шляхів кооперування селянських господарств; проведення аналізу механізму реалізації кооперативної власності в АПК і визначення основних шляхів його вдосконалення в умовах переходу до ринку.

1.3. Предмет та об'єкт дослідження. Предметом дослідження є виробничі відносини, що виникають між учасниками кооперації, структурними елементами АПК, а також кооперативними об'єднаннями, з одного боку, та державою - з другого у процесі формування кооперативної власності, а також виробництва, розподілу, обміну та споживання сільськогосподарської продукції.

Об'єктом дослідження є різні форми кооперації у сільському господарстві України на прикладі Львівської області. Аналіз економічних показників діяльності зроблено на основі даних 114 виробничих і інших сільськогосподарських кооперативів.

Джерелами інформації дисертаційного дослідження є матеріали органів статистики, кварталні та річні звіти кооперативів, зведені дані Асоціації фермерів Львівщини, а також розробки науково-дослідних інститутів.

1.4. Теоретичною та методологічною основою праці є дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних економістів, законодавчі та нормативні акти України. Використано праці класиків теорії сільськогосподарської кооперації - М.і.Тугана-Барановського, В.В.Чаянова, М.Д.Кіндратьєва, М.П. Макарова.

У процесі дослідження використовувались сучасні методи і прийоми дослідження: монографічний, розрахунково-конструктивний, економіко-математичний, індексний. Широко використано діалектичний метод дослідження.

1.5. Ступінь наукової новизни теми. Термін "кооперація" в його сучасному розумінні був уперше використаний на початку XIX століття. Проте теорія кооперації отримала широкий розвиток лише на рубежі XIX і XX століть. В цей час появилось ряд праць, в яких досліджується природа кооперації. Її роль у розвитку суспільного виробництва. Великий внесок у розробку теорії кооперації

ції зробив наш епіввітчизник М. І. Туган-Барановський. Його фундаментальна праця "Соціальні основи кооперації" і сьогодні не втратила своєї актуальності.

За минулі 70 років праці М. І. Туган-Барановського, О. В. Чаянова, теоретичні дослідження з сільськогосподарської кооперації інших економістів були незаслужено забуті. Основна частина наукової літератури цієї тематики була присвячена положенням лєнінської праці "Про кооперацію", дослідженню колгоспного ладу та механізму колективізації сільського господарства. Практику кооперативного руху відображають поодинокі дослідження істориків і економістів В. А. Голикова, В. П. Данилова, В. В. Кабанова, Л. Ф. Морозова, О. Г. Морозова, Л. О. Ожесневича.

В працях, присвячених розвитку кооперації в роки Радянської влади, здебільшого робився тенденційний висновок про те, що сільськогосподарська кооперація закономірно перейшла у вищу форму - колгоспи, при цьому не завжди обґрунтовано трактувались основні положення теоретичної спадщини вітчизняних економістів. Така апіорність не давала змоги об'єктивно вивчати закономірності розвитку кооперації, її суперечності й проблеми, заважала пошукам шляхів ефективного функціонування кооперації в аграрному секторі.

Щодо аналізу й узагальнення теорії та історії сільськогосподарської кооперації, то окрім праць К. А. Пажитнова, В. Ф. Тотоміанца, С. М. Прокоповича, Б. Р. Фроммета, які відобразили еволюцію кооперативної думки від часу її виникнення і до початку ХХ століття, у радянській науковій літературі практично немає ґрунтовних досліджень.

Сучасні теорії кооперації аналізувались здебільшого з соціально-політичної точки зору. Це, в основному, було пов'язано з критикою так званих теорій "кооперативного соціалізму". Економічні, організаційно-виробничі проблеми кооперативного будівництва в їх класичній формі майже не розглядались. І це закономірно, адже сільськогосподарська кооперація не вписувалась у колгоспно-радгоспну систему з її високим рівнем одержавлення.

Сьогодні у нашій державі, як і в інших країнах СНД, появились перші праці з теорії кооперації, які містять аналітичний матеріал щодо можливостей її відродження. Серед них дослідження І. І. Махика, Д. М. Лисенкова / Україна /, С. А. Нікольського, Л. В. Нікіфорова, М. А. Попова, Є. В. Сєрозої / Росія /. Але, на нашу

думку, лише праці Є.В.Серової містять значний теоретичний аналіз суті сільськогосподарської кооперації та форм її прояву.

Нині можна говорити лише про перші спроби по розвитку теорії кооперації та відродження практики кооперації сільськогосподарських підприємств.

1.5. Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у системному аналізі впливу гчених у розвиток сільськогосподарської кооперації на межі XIX й XX століть. Проаналізовано ряд праць, вилучених у попередні десятиліття з фондів наукових бібліотек і зібрано всю різноманітність досліджень цілісної теорії сільськогосподарської кооперації. Досліджено походження і форми прояву сільськогосподарської кооперації на Україні. Доведено, що у дорадянський період коопераци на Україні перебувала в загальному руслі еволюції світового кооперативного руху. Показано, що цей процес був перерваний і підмінений насильним об'єднанням селян у колгоспи.

На основі теоретичного дослідження й аналізу фактичних матеріалів здійснено новий підхід до з'ясування змісту категорій "кооперація", "кооперування" і "колективізація".

Науковою новизною праці є обґрунтування об'єктивної необхідності кооперування селянських /фермерських/ господарств при переході до ринку. Сьогодні ця проблема є виключно актуальною і вимагає великих зусиль науковців і практиків для її вирішення.

Визначено напрямки кооперування селянських господарств у сучасних умовах та досліджено основні тенденції розвитку сільськогосподарської кооперації в 1990-1992 роках.

Запропоновано механізм утворення й розподілу доходів сільськогосподарських кооперативів в умовах формування нових форм господарювання. При цьому розмежовано механізм розподілу доходу при горизонтальній та вертикальній інтеграції селянських господарств у кооперативи.

На основі теоретичних досліджень зроблено конкретні пропозиції щодо формування економічного механізму реалізації кооперативної власності в умовах переходу до ринкової економіки.

1.6. Теоретична та практична значимість роботи. Теоретичне дослідження має наукове значення для розвитку економічної теорії. Матеріали можуть бути використані для читання основних курсів економічної теорії, економіки і організації сіль-

ського господарського виробництва, а також спецкурсу "Нові форми господарювання на селі".

Обґрунтування критеріїв диференціації видів сільськогосподарських кооперативів відповідно до напрямів інтеграції селянських господарств, пояснення необхідності вертикальної інтеграції в процесі відродження селянських господарств доцільно використати при проведенні приватизації в АПК. Рекомендації щодо приватизації власності колгоспів були використані у 1990-1991 роках при проведенні приватизації в Перемишлянському районі Львівської області.

1.8. Апробація роботи. Основні положення дисертації, проблеми, що в ній досліджуються, були викладені автором на Всесоюзній науково-виробничій конференції "Проблеми переходу сільського господарства на нові форми господарювання" /Львів, 1990/, науково-виробничій конференції "Фермерство-вчора, сьогодні, завтра" /Львів, 1991/.

1.9. Публікації. Основні положення дисертаційної роботи викладено у шести друкованих працях загальним обсягом 1,5 друкованих аркушів.

1.10. Структура та обсяг праці. Виклад дисертації становить 170 сторінок машинописного тексту, одну схему, 24 таблиці. До списку використаної літератури входять 201 найменування. Праця складається із вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаної літератури і шести додатків.

II. ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ПРАЦІ

2.1. У вступі обґрунтовується актуальність теми дисертації, формулюються мета та завдання дослідження, методологічна та теоретична основа, характеризується стан вивченості теми, вказується новизна та практична значимість.

2.2. У першому розділі - "Кооперативна власність, її суть, форми й місце в аграрному секторі економіки" розглядаються теоретичні основи формування і розвитку кооперативної власності у сільському господарстві, еволюція її форм протягом ХХ століття, розкривається об'єктивна необхідність кооперування селянських господарств при переході до ринкової економіки, досліджується основні шляхи цього процесу.

Власність ми розглядаємо як систему внутрішньо необхідних стійких і визначених соціально-економічних зв'язків і відносин

між людьми стосовно привласнення засобів виробництва, робочої сили і предметів споживання у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання.

Кооперацію як форму власності в сільському господарстві слід розглядати як форму господарської організації, в основі якої лежить колективне привласнення засобів і результатів праці, що базується на системі внутрішньо необхідних, стійких соціально-економічних зв'язків і відносин між людьми в процесі реалізації як особистих, так і колективних економічних інтересів.

У цьому розділі проаналізовано погляди на суть сільськогосподарської кооперації як сучасних вчених, так і класиків теорії кооперації. Основов методології при дослідженні є положення про те, що селянське господарство у процесі кооперування зберігає свою індивідуальність, і основною ланкою кооперації, якою б вона не була розгалуженою і розвинутою, залишається окреме селянське господарство, очолюване самостійним господарем - селянином, що на свій страх і ризик організовує сільськогосподарське виробництво¹.

Цей методологічний підхід при з'ясуванні суті й форм прояву сільськогосподарської кооперації ще не до кінця розроблений у вітчизняній науці. Але ведуться активні пошуки канонічних основ кооперації. Можна з упевненістю сказати, що ми неминуче прийдемо до необхідності всестороннього вивчення спадщини класиків теорії кооперації й використаємо її у практиці господарювання.

При нормальному розвитку сільськогосподарської кооперації, яка базується на добровільності, селянське господарство колективізує саме ті галузі свого підприємства, в яких усунулине виробництво дає переваги над дрібним і залишає в індивідуальному сімейному господарстві ті галузі, які краще організувати самостійно. Цей процес відбувається в ході вертикальної інтеграції, на основі якої і виникають класичні сільськогосподарські кооперативи.

У дисертації аналізуються й інші форми кооперації, зокрема землеробська артіль. Ця форма колективного землеробства не набула значного поширення у світі, хоча існувала в Росії ще до 1917 року. Вона була використана Радянською владою як найбільш придатна для здійснення через високий рівень усунулення засобів

1. Туган-Барановский М. И. Социальные основы кооперации. - СПб, Слово 1922. - С. 338.

виробництва / в тому числі землі/ і колективного характеру праці селян.

На відміну від цього виду класичний сільськогосподарський кооператив / при вертикальній інтеграції селянських господарств/ не піддається одержавленню. Найменше стороннє втручання призводить до самоліквідації або насильної ліквідації / як було в колишньому Радянському Союзі/.

Вертикально інтегровані селянські господарства, об'єднані в кооперативи, у нашій країні проіснували до 1928 року. До цього часу Україна була вєрцем високого розвитку такої кооперації селянських господарств. Тут існували давні традиції, започатковані ще запорозькими козаками у формі "товариств уходників".

Сільськогосподарська кооперація з півдня України у ХІХ столітті поширилась по всій дореволюційній Росії. За свідченнями іноземних джерел Україна мала демократичні форми господарювання, які нічим не поступались хліборобським спідкам Данії, Німеччини, Чехії.

Особливо бурхливо сільськогосподарська кооперація почала розвиватись з 1918 року. Навіть надзвичайні заходи більшовиків щодо кооперації не змогли загальмувати цього процесу. Успіх кооперативного руху був настільки великий, що дав підставу присланому з Москви у 1920 році представникові Раднаркому говорити про існування на Україні Кооперативної держави.²

У 1922 році об'єднання сільськогосподарської кооперації України "Сільський Господар" нараховувало понад 22 тис. сільськогосподарських товариств з майже 3-ма млн. чоловік. Сільськогосподарська кооперація всіх видів охоплювала у 1928 році 2/3 селянських господарств України.³

Незважаючи на високу ефективність роботи сільськогосподарської кооперації держава прагнула мати таку організацію виробництва в сільському господарстві, яка дала б їй можливість повністю розпоряджатись розподілом продукції. Існуючі кооперативи в цьому відношенні державу не влаштовували і були ліквідовані.

2. Височанський П. Коротка історія кооперативного руху на Україні.- Харків: Книгоспілка, 1925 .С.42.

3. Витанович І. Історія українського кооперативного руху: із праць історико-філософської секції НТШ.- Нью-Йорк: ТУК /Товариство української кооперації /, 1964.С.285.

Натомість було повсюдно насильними методами створено колгоспи.

Початок реформи в Україні ґрунтується на переосмисленні цього досвіду. Внаслідок зусиль української держави швидкими темпами відбувається відродження селянських /фермерських/ господарств. Проте через нерозвинутість виробничої та соціальної інфраструктури на селі їх розвиток супроводжується великими труднощами.

На сьогодні всі структурні підрозділи виробничої інфраструктури АПК знаходятья в руках держави або колективних господарств. При такому стані речей фермерам дуже важко інтегруватись у рамках монополізованої системи. Тому третина фермерських господарств змушена нести великі збитки.

Крім того, як свідчить наш аналіз, ресурсний потенціал селянських /фермерських/ господарств і їх землезабезпеченість залишаються невисокими. У таких умовах для підтримки фермерських господарств при переході до ринкової економіки і на перспективу необхідно сприяти відродженню сільськогосподарської кооперації. Спектр проблем, які вона може вирішити, дуже широкий: від обслуговування виробничих процесів, організації сільськогосподарського виробництва до соціальної допомоги фермерам.

Сьогодні дуже гостро стоїть питання виходу селян із колгоспів і радгоспів. Для його вирішення слід підтримати різні форми сільськогосподарської кооперації. На спільні паї селяни можуть отримати необхідну техніку і землю. Перевівши свої паї у кооператив і створивши технічну основу для самостійного ведення господарства селяни відродять класичну кооперацію. Внаслідок об'єднання всіх засобів виробництва, в тому числі й землі, буде створено кооперативи на зразок землеробських артілей. Сільськогосподарські кооперативи у великій кількості створюються по всій Україні. Але процес цей проходить без будь-якої правової, матеріальної й іншої допомоги з боку держави.

У Львівській області більш широкого розвитку набули виробничі сільськогосподарські кооперативи по вирощуванню технічних і продовольчих культур і вигодівляти худоби. Здебільшого це пов'язано з відсутністю правової бази, наукового забезпечення, а також складністю економічної ситуації. Кооперативи горизонтально інтегрованих селянських господарств легше створювати, і вони не виходять за рамки традиційних учень про кооперацію. Дуже часто такі кооперативи створювались в межах існуючих виробничих

структур. Це призвело до перенесення ряду недоліків старої системи господарювання в механізм функціонування виробничих кооперативів.

Поряд із сільськогосподарськими виробничими кооперативами у селах починають функціонувати кооперативи виробничо-технічного обслуговування селян, будівельні, проектно-дослідницькі, торгово-закупівельні, переробно-збутові, а також кооперативи по виробництву будівельних матеріалів для всіх суб'єктів господарювання на селі. Такий вид кооперації є значним внеском у розвиток виробничої та соціальної інфраструктури села. Завдяки їй починають відроджуватись забуті ремесла й унікальні виробництва.

У дисертаційному дослідженні доводиться необхідність відродження переробно-збутових кооперативів як надзвичайно ефективних і необхідних при переході до ринку. Низький рівень переробки, а інколи й повна відсутність її призводять до надмірних втрат сільськогосподарської продукції.

Монополізований сектор державних переробних підприємств неспроможний належним чином вивчати ринок і задовольняти його. Крім того, а відродженням селянських господарств постає проблема заготівлі сільськогосподарської продукції переробними й іншими підприємствами. Існуюча система заготівель внаслідок непродуманих дій стала руйнуватись. Відродження державних заготівельно-переробних структур буде лише кроком назад. А тому слід докласти зусиль для створення недержавних мобільних структур, якими повинна стати селянська кооперація.

Важливим при проведенні аграрної реформи є конкретизація суті, форм прояву і перспектив розвитку двох основних напрямів сільськогосподарської кооперації. Слід підкреслити, що кооперативи вертикально інтегрованих селянських господарств становлять об'єднання селян / при збереженні їх приватної власності і права самостійно господарювати /, які займаються усіма видами діяльності як у виробничій, так і невиробничій сферах для забезпечення нормальних умов самостійного господарювання їх засновників. Кооперативи горизонтально інтегрованих селянських господарств /виробничі/ становлять об'єднання селян для спільного здійснення сільськогосподарської діяльності на спільній землі та інших засобах виробництва.

При переході до ринку необхідно врахувати світовий і вітчизняний досвід для всебічного розвитку саме першого виду

кооперації. Він є породженням ринкової економіки і може стати її фундаментом у сільському господарстві. Створення ринкової інфраструктури необхідно розпочати з відродження сільськогосподарської кооперації. Без цього шлях сільського господарства пройде через механізм первісного нагромадження капіталу з усіма негативними наслідками, які вже були в розвинутих країнах Заходу.

2.3. У другому розділі - "Економічний механізм реалізації кооперативної власності в АПК" - проаналізовано особливості формування і використання доходів сільськогосподарських кооперативних підприємств, показано місце рентних відносин у системі цінового й податкового механізмів регулювання, а також роль самоврядування у процесі реалізації кооперативної власності.

Сільськогосподарська кооперативна форма виробництва і розподілу виробленого продукту зумовлює особливості господарського механізму в кооперації. Всі прагнення змінити господарський механізм без реформування базових відносин - відносин власності - є безрезультатними. Лише глибоке реформування відносин власності може привести до виникнення нового господарського механізму, в якому цільне місце належить механізму сільськогосподарської кооперації.

Сьогодні будь-які спроби формально пристосувати колгоспи до кооперативного механізму закінчуються невдачами. Адже механізм функціонування колгоспу докорінно відрізняється від механізму функціонування сільськогосподарського кооперативу. Нормативні принципи розподілу доходів у колгоспах, закладені у Примірний статут ще у 1935 році, стали важливим інструментом у руках держави, за допомогою якого вдавалось регулювати всі виробничі процеси на користь авторитарної держави.

На відміну від колгоспів сільськогосподарські кооперативи значно ефективніше організовують виробничу діяльність і раціональніше розподіляють свої доходи. Як свідчать наведені у нашій праці дані, сільськогосподарські кооперативи навіть в умовах інфляції, реалізуючи не більше 10% продукції за вільними ринковими цінами, отримували значно вищі доходи, ніж колгоспи. При цьому значна частина доходів використовувалась для особистого споживання. Найвищі доходи отримували сільські переробно-збутові кооперативи. Високі доходи були й у членів виробничих кооперативів. Це відбувалось під впливом тенденції росту фонду оплати праці, як і

у всіх кооперативах.

При розподілі доходів кооперативи почали робити перші спроби розподілу на паях. Однак відсутність практичного досвіду і відповідної правової бази доводила до того, що цей процес ішов паралельно з формуванням фонду оплати праці. Як свідчить світовий досвід, фонд оплати праці і фонд розподілу по паях формуються незалежно один від одного. При цьому держава, не обмежуючи розміри оплати праці, обмежує доходи по паях. Зокрема у Швеції доходи від пая не можуть перевищувати 5% його суми.

Система податкових інструментів регулювання розвитку кооперативів у нас зовсім не відпрацьована. Так законодавство колишнього СРСР передбачало з 1991 року неоподаткування сім'яногосподарських кооперативів по виробництву сільськогосподарської продукції, а також переробних і будівельних. Аналогічне положення було використано і в законодавстві України. Однак в декретах Кабінету міністрів ці позитивні і вкрай необхідні для аграрного сектора пільги були ліквідовані.

Поряд з неоподаткуванням окремих видів кооперативів у світовій практиці існують пільги при оподаткуванні доходів від пайової участі. Як правило цей вид доходів зовсім неоподатковується. Таке положення було прийнято і в Законі України "Про оподаткування підприємств і організацій". Але й ця пільга була ліквідована Кабінетом міністрів. Такий підхід до оподаткування сільськогосподарських кооперативів негативно впливає на розвиток сільського господарства, тому на нашу думку, необхідно відновити дію раніше встановлених Законом норм.

Крім податків від прибутку окремі види сільськогосподарських кооперативів сплачують податки за землю, які передбачають встановлення механізму рентних відносин. У дисертаційній праці проаналізовано погляди вчених на роль ренти у податковій системі. На нашу думку при обчисленні рентних платежів необхідно враховувати комплекс рентотворюючих факторів. Зокрема, необхідно враховувати ресурсний потенціал господарств. Невраховування його призведе до виникнення нерівних умов господарювання. Однакові ставки податку для забезпеченого матеріально-технічними ресурсами колгоспу і початкового фермера будуть несправедливими. При оподаткуванні необхідно підходити диференційовано, а не на загальноприйнятій для всіх ставках.

Рентні платежі не можуть бути дуже низькими. Практика господарювання свідчить про те, що низькі розміри таких податків

не стимулюють товаровиробників до раціонального використання земельних ресурсів.

Система регулювання за допомогою податкового механізму не виключає використання цінових інструментів регулювання. При цьому в умовах ринкової економіки не буде враховуватись механізм рентних відносин, проте опосередкований вплив на цей механізм держава неминуче змушена робити. Практика ж господарювання розвинутих країн показує, що відмова від регулювання цін приводить як до різкого їх коливання, так і до падіння доходів виробників. Це, в свою чергу, відбивається на загальному рівні розвитку галузі.

У дисертаційному дослідженні доводиться, що економічний механізм кооперації може функціонувати ефективно лише при дотриманні її демократичних кооперативних принципів. В основі господарського механізму кооперації лежить пряма виробнича демократія, вихідним моментом утвердження якої є виборність колективних органів управління та їх підзвітність колективу, його загальним зборам. На рівні кооперативу економічна реалізація власності проявляється у безпосередній участі членів колективу в управлінні виробництвом і розподілі виробленого продукту та доходу.

Як демократична, добровільно створена самодіяльна господарська організація, сільськогосподарський кооператив потребує самозахисту, а значить таких представницьких органів, які б відстоювали його інтереси, сприяли послідовному здійсненню кооперативних принципів, не порушуючи при цьому основ самоврядування, а навпаки, закріплюючи і розвиваючи їх. Такі функції мають виконувати представницькі органи кооперативів, з формуванням яких створиться цілісна кооперативна система України, що виступає як громадсько-політична сила, без участі якої не повинно вирішуватись ні одне економічне, соціальне чи правове питання стосовно сільськогосподарської кооперації.

2.4. У висновках і пропозиціях узагальнюються й підсумовуються дослідження суті, форм прояву та перспектив розвитку сільськогосподарської кооперації, подаються пропозиції щодо можливостей вдосконалення економічного механізму реалізації кооперативної власності. Це такі висновки і пропозиції:

І. Для успішного здійснення аграрної реформи на Україні необхідно відродити сільськогосподарську кооперацію в усіх фор-

мах її прояву.

2. Виникнення сільськогосподарської кооперації пов'язане з необхідністю захисту інтересів селян насамперед від приватного капіталу, а також від існуючої монополії держави.

3. В умовах переходу до ринку склалась ситуація, яка не сприяє розвитку усіх видів сільськогосподарської кооперації. На першому етапі її відродження проходило в межах існуючих структур. У зв'язку з цим кооперативи виникали в основному як результат горизонтальної інтеграції селянських господарств.

4. Виникнення кооперативів вертикально інтегрованих селянських господарств може відбуватися лише одночасно з успішним розвитком фермерських господарств.

5. Для зрівнювання економічних умов господарювання необхідно визнати права сільськогосподарської кооперації нарівні з правами фермерів.

6. Доход сільськогосподарських виробничих кооперативів утворюється внаслідок продуктивного використання основного засобу виробництва - землі. Доход кооперативів вертикально інтегрованих селянських господарств формується поза межами процесу сільськогосподарського виробництва. Згідно з існуючим у світі практикою державне регулювання діяльності кооперації здійснюється через механізм рентних відносин, які втілюються у різних платежах у першому виді кооперативів і через механізм прибуткового податку в другому.

7. Враховуючи, що при вертикальній інтеграції селяни одноосібно сплачують рентні платежі, оподаткування доходів по паях робити недоцільно, оскільки це повторне обкладення годатком результатів господарювання одних і тих же суб'єктів в гальмо для росту ефективності виробництва. Тому необхідно ліквідувати подвійне оподаткування кооперативів вертикально інтегрованих селянських господарств і використати уже прийнятті Верховною Радою України закони з передбаченими в них пільгами. При цьому необхідно ввести обмеження на розмір доходів по паях.

8. При визначенні розмірів земельного податку крім природної родючості землі необхідно враховувати ресурсний потенціал господарств. Диференційований підхід до різних за різним забезпечення ресурсами господарств повинен стати основою податкової політики.

9. Перехід до механізму регулювання земельних відносин за допомогою податкової системи не повинен виключати використання

механізму регулювання за допомогою цін, як це практикується у розвинутих країнах.

10. Усі попередні спроби провести реформи у сільському господарстві не вдавалися через недоторканість концепції одержавлення аграрного сектора. Запорукою успіху сучасної реформи є роздержавлення сільського господарства. Одним із факторів цього процесу повинна стати кооперація селянських господарств.

Публікації автора по темі дисертації

1. Слав"юк Р.А. Потреби, інтереси і підприємливість у стимулюванні суб"єктів господарювання до діяльності // Питання політичної економії. Респ. між. наук. зб. Вип. 211. - Київ, Либідь. 1991. - 0.3 д.а.

2. Слав"юк Р.А. Значення кооперації в процесі формування нового господарського механізму в АПК // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. сусп. наук. Вип. 30. 1992. - 0.3 д.а.

3. Кукурік Н.М., Слав"юк Р.А. Роль кооперації в процесі формування селянських господарств // Економічний механізм господарювання в АПК, Зб. наук. праць. - Львів, ЛСГІ, 1991. - 0.2 д.а.

4. Слав"юк Р.А. Развитие коллективных форм собственности в процессе обобществления производства и труда // Проблемы перехода сельского хозяйства на новые формы хозяйствования. Материалы научно-производственной конференции. - Львов, 1990. - 0.2 д.а.

5. Слав"юк Р.А. Фермерские хозяйства в системе сельскохозяйственной кооперации Украины 20-х годов / Фермерство - вчера, сегодня, завтра. Материалы научно-виробничої конференції. - Львів, Стожари, 1991. - 0.1 д.а.

6. Слав"юк Р.А. Фермерські господарства в системі сільсько-господарської кооперації України 20-х років // Фермерство - вчера, сьогодні, завтра. Материалы научно-виробничої конференції. - Львів, Стожари, 1991. - 0.4 д.а.

Лист до друку 9.СЗ.93.Форм.60x84/16 Ум.друк.вук.0,93.
Об.-видав.л. 0,72. Папір друкарський. Друк офсетний.
Зам. 156. Тир.120. Безплатно.
Ротапринт АСПІ Дубляни, Студенська, 2.

Томск
Сельхозгос. техникум

На листах рукописи

КАРАЕВ Александр Игнатьевич

УДК: 631.312:631.3.672.28:
515.2:512.5

ОБОСНОВАНИЕ ПАРАМЕТРОВ МАШИНЫ ДЛЯ НАСЫПКИ
ПРОТИВОЭРОЗИОННЫЕ ВАЛОВ-ТЕРРАС НА СЕЛОНАХ

Специальность 85.29.01 — «Механизация сельскохозяйственного производства»;

85.01.01 — «Прикладная геометрия и инженерная графика»

Автореферат диссертации
на соискании ученой степени
кандидата технических наук

Мезытовск — 1983

14 10005

Ab 26.922

AB 26.922